

Gedeputeerde Staten van Overijssel (afschrift Provinciale Staten)
Ter attentie van secretariaat eenheid Ruimte en Bereikbaarheid
Postbus 10078
8000 GB Zwolle

Datum 17 oktober 2023

Onderwerp Zienswijze voorgenomen ruimtelijk beleid zonnevelden

Geachte leden van Gedeputeerde Staten,

Op 11 oktober heeft uw Staten Statenvoorstel nr. PS23-000819 aangenomen dat per direct een verbod vestigt op de realisatie van zonnevelden op landbouwgrond. Wij maken ons zorgen over de grote impact van deze voorgenomen beleidswijziging op de (voortgang van de) energietransitie in Overijssel. Met deze zienswijze delen wij onze bevindingen, suggesties en opmerkingen met u. Wij sluiten onze zienswijze af met een doorkijk hoe wij invulling zouden willen geven aan het overgangsrecht en het definitieve beleid. We roepen Gedeputeerde Staten dan ook op deze zienswijze te betrekken bij de nadere uitwerking van het Statenbesluit.

Algemeen

Als Natuur en Milieu Overijssel hebben wij ons altijd sterk gemaakt voor een goede ruimtelijke regie op grootschalige opwek van energie. In dat kader hebben wij eerder onze “Wegwijzer Energie in het Overijsselse Landschap” met u gedeeld¹. Hierin beschrijven wij een aantal kwalitatieve uitgangspunten bij de keuze of en de manier waarop zon op veld volgens ons toegepast dient te worden. Het voorgenomen beleid stelt echter niet kwaliteit centraal, maar gaat uit van een generiek verbod op grote zonnevelden in de gehele provincie Overijssel. Wij zien grote bezwaren bij deze beleidskeuze en maken ons zorgen over de impact op de haalbaarheid van klimaatdoelen in Overijssel. Tevens stellen wij vraagtekens bij de inhoudelijke onderbouwing van dit besluit.

Op basis van inhoudelijke argumenten is het zetten van een (tijdelijke) rem op de ontwikkeling van grootschalige zonnevelden op zich een te verdedigen stap. Het overal toestaan van zonnevelden zorgt op termijn voor knelpunten in het netwerk en leidt niet persé tot zorgvuldig ruimtegebruik. De tot nu toe

¹ <https://www.natuurenmilieuoverijssel.nl/nieuws/groene-res/>

gehanteerde zonneladder is niet altijd even effectief gebleken om zonneparken op de meest optimale locatie te laten landen en/of om zon op dak te bevorderen. Ook loopt de realisatie van windprojecten erg achter ten opzichte van de zonprojecten, waardoor een gezonde energiemix steeds verder uit beeld raakt.

Echter, er zijn een aantal belangrijke bezwaren tegen het generiek verbieden van zonnevelden. Deze zetten wij in deze zienswijze verder uiteen.

Lange termijn doelstellingen in gevaar

Met welke technieken gaan we de doelstellingen 2030 (55% CO₂ vermindering 2030) en 2050 (CO₂ neutraal) halen en hoe verhoudt zich dit tot het voorgenomen beleid? De gebruikte getallen in de onderbouwing van het besluit roepen bij ons vragen op. Er lijken wat fouten te zitten in de gebruikte getallen voor zon op veld en zon op dak, en getallen zijn sterk afhankelijk van welke projecten wel of niet onder dit beleid vallen. Daarmee lijken de getallen verkeerd ingeschat. Wij vragen u graag dit te controleren en te verduidelijken. Voor individuele gemeenten kan dit besluit dan ook vergaande gevolgen hebben ten aanzien van de eigen energiemix en -doelen.

Wij zien namelijk een groot gat ontstaan tussen de ambities van (sommige) gemeenten, Rijk en Europa enerzijds (de CO₂-uitstoot met 55 procent te verminderen in 2030) en het beleid van de provincie anderzijds. Als argumentatie voor dit beleid wordt gerefereerd aan de doelstellingen van de RES en de voortgang ten opzichte van de RES-afspraken. Echter, de RES 1.0 dekt bij lange na niet alle huidige CO₂-doelstellingen af, maar vormt slechts de invulling van 35TWh duurzame opwek van elektriciteit voor 2030 uit het klimaatakkoord. De afspraken in de RES 1.0 zijn dan ook nooit bedoeld als maximerend, maar hebben altijd het karakter gehad van een minimale doelstelling richting 2030 voor de energieopwek op land. Dat de doelstellingen nu door de provincie geïnterpreteerd wordt als plafond, schaadt de bewegingsruimte van gemeenten (en anderen) om te versnellen en om nu al door te werken aan de gestelde doelen van na 2030. Het voorgenomen beleid in de huidige vorm vormt daarmee een duidelijke rem op de energietransitie in Overijssel en de doelstelling om uiteindelijk naar een CO₂-neutrale samenleving (EU 2050) te streven raakt hiermee verder uit beeld. Graag ontvangen wij een reactie op dit punt.

Zorgen over het netwerk

Als onderbouwing van het besluit wordt genoemd dat dit beleid nodig is voor een stabiel elektriciteitsnetwerk. Wij delen deze conclusie ten dele. Er zijn namelijk ook plekken waar zonnevelden netwerk-technisch goed passen. Bijvoorbeeld in combinatie met wind en/of dichtbij een locatie met een grotere elektriciteitsvraag. Wij vragen ons af hoe de provincie de invoeding van bijvoorbeeld energiehubs (dag/nacht/zomer/winter) op lange termijn ziet zonder zonnevelden. Daarnaast zijn er zonnevelden waar de aansluiting al geregeld is of waar deze al in investeringsplannen voor het netwerk meegenomen zijn. Ook deze projecten worden nu geraakt met dit generieke besluit. Wat ons betreft was een meer kwalitatief gerichte rem op zonnevelden gekoppeld aan het realiseren van veel meer wind op land een logischere beleidskeuze geweest.

Doelstellingen lokaal eigendom in gevaar

Wij zien op dit moment tientallen projecten van coöperaties in gevaar komen. Dit zijn stuk voor stuk projecten met draagvlak, veel aandacht voor de omgeving die een grote bijdrage leveren aan de doelstelling met betrekking tot lokaal eigendom. Het kan niet zo zijn dat deze jarenlange inzet voor

kwalitatief goede zon-op-land projecten voor niks bleek. In de onderbouwing voor dit besluit gaat het vaak over het RES-bod en de afspraak om te streven naar een verhouding van 60% wind en 40% zon. Een afspraak die wij overigens zeer ondersteunen. Er zijn echter meer afspraken die centraal staan bij de RES waar het voorgenomen beleid invloed op heeft. Een belangrijke afspraak vormt de realisatie van minimaal 50% lokaal eigendom. Het Statenvoorstel gaat niet in op wat het effect van voorgenomen beleid is op de realisatie van minimaal 50% lokaal eigendom. Vanuit onze ervaring en betrokkenheid bij de lokale energie-initiatieven verwachten wij dat met het voorgenomen beleid in deze vorm juist lokaal eigendom zwaar onder druk komt te staan. Veel projecten die al gerealiseerd zijn stammen van voor de beleidskaders, waarin het streven naar lokaal eigendom opgenomen is. Tot nu toe vergunde projecten zijn dan ook vaak grote commerciële projecten met geen of weinig lokaal eigendom. Juist projecten met veel aandacht voor lokaal eigendom, omgevingsparticipatie en aandacht voor ruimtelijke kwaliteit hebben meer tijd gevestigd en lijken nu de dupe te worden van hun eigen zorgvuldige proces.

Dit voorgenomen beleid doet ook veel met het draagvlak bij lokale energie initiatieven. Mensen hebben in veel gevallen lef getoond en veel (vrijwilligers)tijd, energie en (maatschappelijk) geld gestoken in een goed lokaal proces om op een sociale manier invulling te geven aan (gemeentelijke) energiedoelstellingen. Dit voorgenomen beleid valt deze mensen rauw op het dak. Dit zijn dezelfde mensen die ook gevraagd worden mede invulling te geven aan de doelstellingen als het gaat om wind. In hoeverre voelen deze mensen zich gesteund door de overheid? en hoe kan men vertrouwen dat bij een volgende project niet weer iets dergelijks gebeurt?

Relatie andere opgaves

Het landelijk gebied kent vele opgaves en is in transitie. Veel van deze transities missen kostendragers. Juist zonnevelden kunnen soms een aanjager zijn voor ontwikkelingen. Extensivering, omschakelen naar biologische landbouw, het duurzaam beheren van een landgoed of de realisatie van een sterk landschappelijk raamwerk. Opgaves waarvan goed denkbaar is dat een zonneveld (in welke vorm dan ook) een goede bijdrage kan leveren aan én de businesscase van de grondeigenaar/initiatiefnemer én middels goed ontwerp aan de inhoudelijke opgave. Juist hierom zouden wij de beperking voor zonnevelden graag op een ander schaalniveau geregeld willen zien en moet er wat ons betreft ruimte blijven voor maatwerk.

Zorgen over de samenwerking

De manier waarop besluiten worden genomen en wat dit doet met de onderlinge samenwerking in Overijssel baart ons zorgen. Er worden namelijk wél samen afspraken gemaakt over doelstellingen, maar de uitvoering van deze afspraken wordt steeds minder samen ter hand genomen. Wij vinden dit voorgenomen beleid hier een kenmerkend voorbeeld van. Volgens ons delen alle overheden en maatschappelijke partners de wens voor zorgvuldig ruimtegebruik, een stabiel en betrouwbaar netwerk en is er commitment op de doelen. In beide RES-regio's is afgelopen jaren hard gewerkt om te komen tot gezamenlijke ambities. Echter, als er steeds nieuwe spelregels worden opgelegd die ingrijpen op lokale gebiedsprocessen wordt het steeds ingewikkelder om afspraken na te kunnen komen en draagvlak te behouden. Zowel tussen overheden en andere partijen die aan de energietransitie werken onderling, als richting de inwoner.

Volgens ons is de RES niet slechts de plek waar je samen doelstellingen bepaalt, maar ook de plek waar het pad naar realisatie (strategie) wordt bepaald. Veel gemeenten hebben bijvoorbeeld al zeer restrictief beleid voor zon op veld projecten en/of hanteren zeer sterke kwaliteitseisen ten behoeve van ruimtelijke kwaliteit, netwerk en lokaal eigendom. Gemeenten die dit nog niet hebben, hadden hierbij geholpen kunnen worden om zo lokaal, regionaal én provinciaal tot een goede mix te komen.

Hoe nu verder?

Wij vinden het belangrijk dat in het overgangsbeleid aandacht wordt besteed aan bovenstaande punten. Projecten die al over een aansluiting beschikken, zouden wat ons betreft alsnog doorgang moeten vinden. Hetzelfde geldt voor projecten die een bijdrage leveren aan de doelstellingen rondom lokaal eigendom. Onze oproep is dan ook om dit snel te inventariseren en deze projecten op een lijst te plaatsen waardoor ze een realistische periode de tijd krijgen om alsnog een vergunningsaanvraag te doen onder het "oude beleidskader". Dit is eerder gedaan door gemeenten in Overijssel en is een werkbaar en juridisch houdbaar model.

Voor het nieuwe beleidskader willen wij de mogelijkheden voor de combinatie wind/zon expliciet benadrukken. Dit zou wat ons betreft altijd mogelijk moeten blijven. Ook pleiten wij voor een uitzonderingsclausule voor projecten die meer doelen dienen dan alleen het opwekken van energie. Wij hebben in deze zienswijze een aantal voorbeelden hiervan genoemd. Daarnaast roepen wij u op goed na te denken over de opgave na 2030, waar zon op land waarschijnlijk wel maar in mindere mate nodig zal zijn, om op basis daarvan tot beleid te komen dat meer kwalitatief van aard is.

Afsluiting

Wij hopen met deze zienswijze een constructieve bijdrage te leveren aan het voorgenomen ruimtelijk beleid zonnevelden. Indien u naar aanleiding van onze reactie nog vragen hebt kunt u contact opnemen met Leander Broere (l.broere@natuurenmilieuoverijssel.nl). Graag ontvangen wij een ontvangstbevestiging van onze zienswijze.

Hoogachtend,

Andrea Kuiper-Vos

Directeur